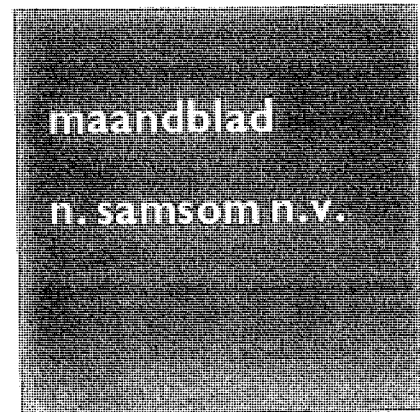

Nauta Sequitur Astra

jaargang 80 | nr. 1 | januari 1966

gewijd aan de belangen der gemeenteadministratie

Proeve van een stemmachine

-07.44

In de brochure 'Stemmachines'¹ door mr. A. F. C. L. Kievits vinden wij aan de voet van pagina 18 de volgende noot:

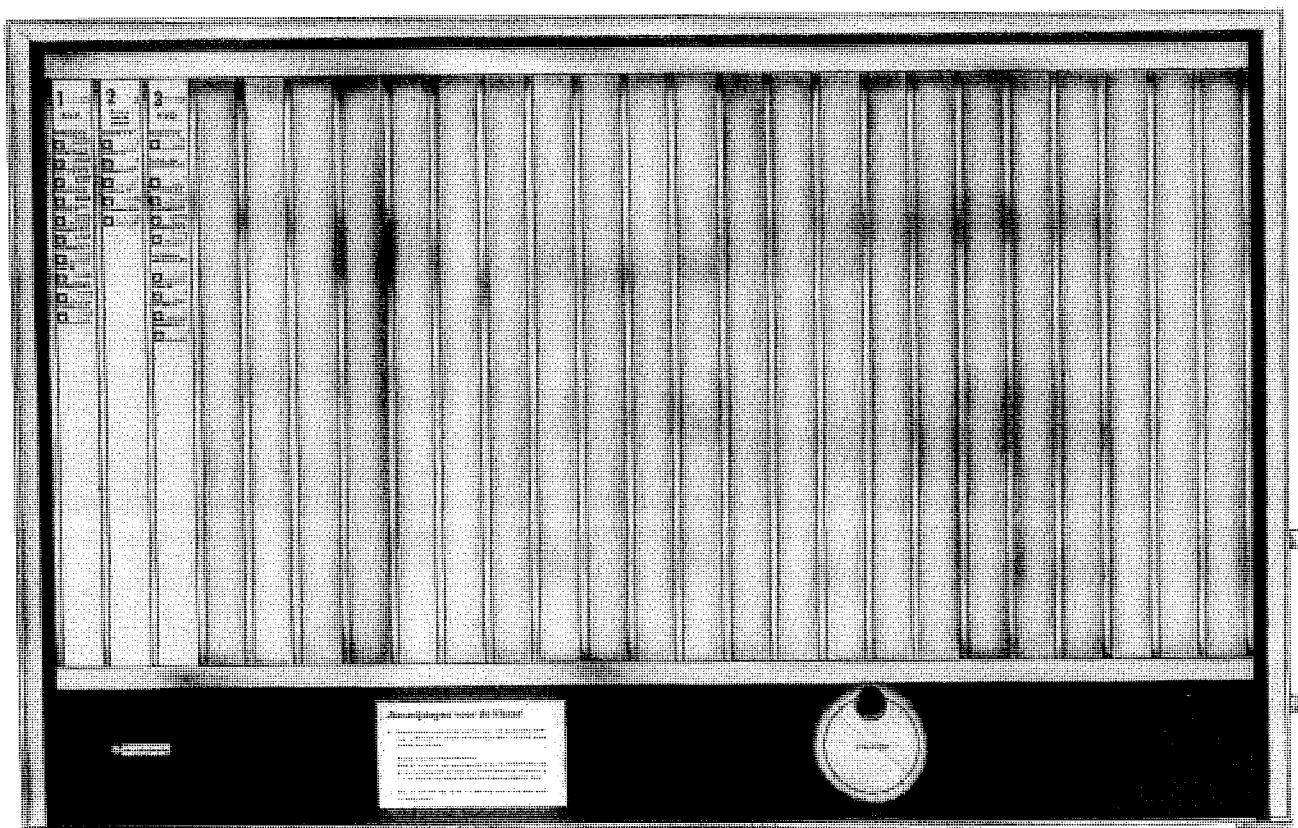
'Inmiddels is bekend geworden dat de introductie van een tweede type stemmachine in Nederland wordt voorbereid. Deze machine zal afkomstig zijn van de andere op blz. 4 genoemde Amerikaanse onderneming, t.w. The Shoup Voting Machine Corporation. De uitgever van dit geschrift is voornemens zich met poussering daarvan te belasten.

Het schijnt dat deze in ontwikkeling zijnde stemmachine voor Nederland in niet onbelangrijke mate zal afwijken van het hiervoor beschreven model. Verwacht mag dus worden dat men een keuze uit ten minste twee stemmachinetypen zal kunnen doen.'

Het doet ons genoeg over de conceptie van de bovenbedoelde stemmachine thans het een en ander te

1. Verschenen bij uitgever dezes; prijs f 3,25.

Bedieningspaneel

kunnen vertellen en daarvan enige interessante aspecten te belichten. Het ligt nogal voor de hand dat de ontwikkeling van een stemmachine voor Nederland sterk beïnvloed wordt door de Amerikaanse ervaringen. In de Verenigde Staten van Amerika worden reeds gedurende enkele tientallen jaren stemmachines geproduceerd en op grote schaal toegepast. Anderzijds is het duidelijk dat de Amerikaanse apparatuur niet zonder meer voor ons land te gebruiken is. Daarvoor lopen de kiesstelsels daar en hier te ver uiteen. Het centrale technische probleem dat voor het Nederlandse stelsel opgelost moet worden is het stemmen op slechts één kandidaat uit een veld van enkele honderden kandidaten. En wel zodanig dat wanneer eenmaal een keuze is gedaan de overige keuzemogelijkheden geblokkeerd zijn.

Bij de ontwikkeling van de apparatuur is ervan uitgegaan dat de wijze van stemmen met gebruikmaking van een stemmachine een zo groot mogelijke gelijkenis moet vertonen met de bekende stemhandeling bij gebruik van stembiljetten. Dit heeft het voordeel dat eventueel bedieningsmoeilijkheden dan tot de kleinst mogelijke proporties worden teruggebracht.

Bij dit artikel ziet u schetsmatig de voorkant van de ontworpen stemmachine afgebeeld.

Dit zgn. bedieningspaneel vertoont grote overeenstemming met het gebruikelijke stembiljet; het is er als het ware een flinke vergroting van (vgl. art. I 25, lid 1, sub c, Kieswet).

Voor het stemmen zijn twee handelingen nodig:

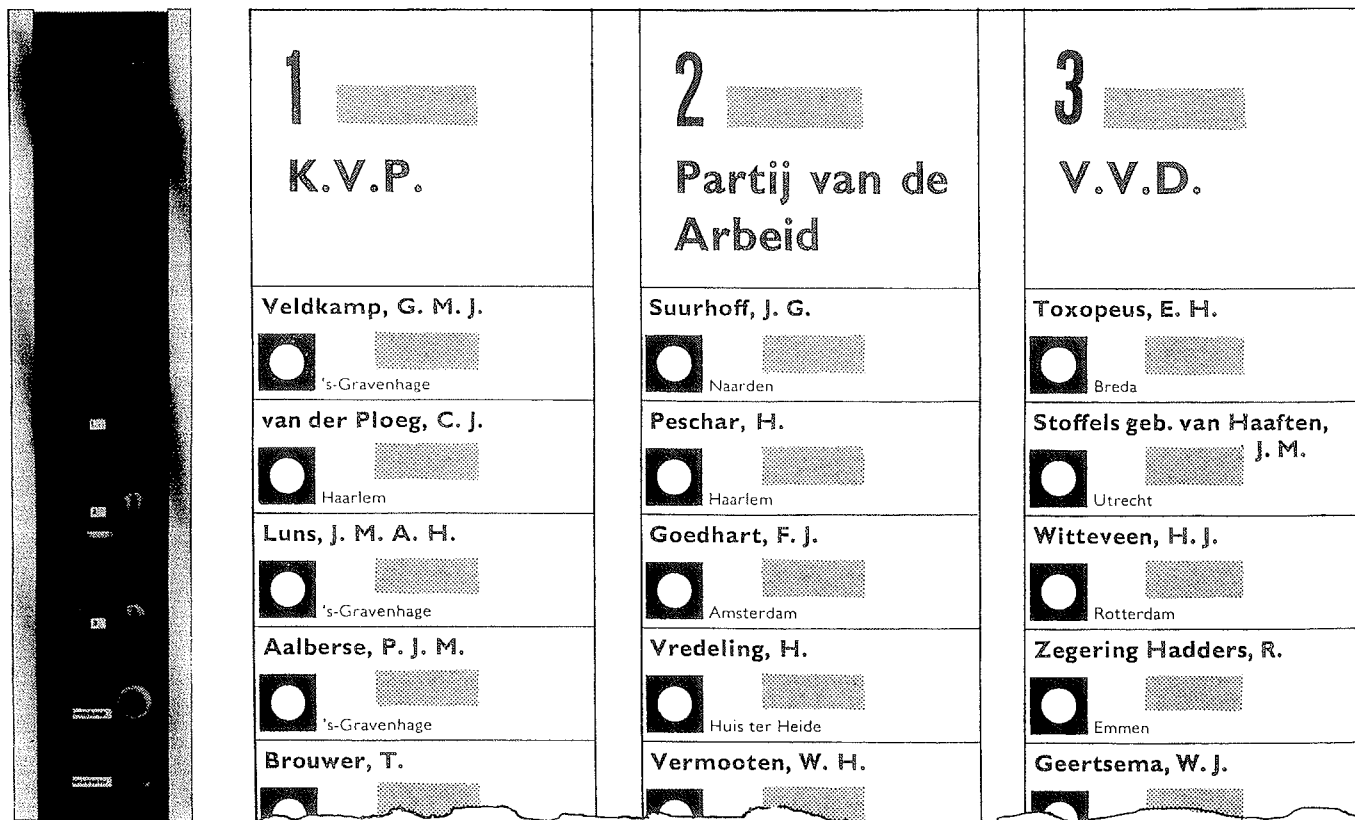
a. de kiezer drukt met een stift (kiespen) in het stemvak bij de naam van de gewenste kandidaat. Wordt de kiespen teruggetrokken dan is in het desbetreffende stemvak een rode stip verschenen. (Deze handeling is dus te vergelijken met het rood maken van een stemvak op een stembiljet met het gebruik van een kiespotlood.);

b. de kiezer draait de kiesschijf naar rechts een hele slag rond. (Deze handeling is te vergelijken met het dichtvouwen van een stembiljet en het deponeren van dit biljet in de stembus.)

Met deze twee op zichzelf eenvoudige handelingen is de stem tegelijk geregistreerd in drie telwerken, t.w.: - in een (onzichtbaar) telwerk bij de naam van de kandidaat;

Zijkant met slotensysteem en instelknop

Gedeelte bedieningspaneel op ware grootte

- in een (onzichtbaar) telwerk aan de kop van de desbetreffende lijst;
- in een zichtbare totaalteller.

Het kan zijn dat een kiezer - na met de kiespen een stemvakje 'rood gedrukt' te hebben - merkt dat hij zich vergist heeft en zijn keuze wenst te veranderen. Dat kan zonder bezwaar. Hij drukt de kiespen dan in de herstelopening in de linkerbenenhoek. Het effect daarvan is dat de aanvankelijk gekozen positie weer wit wordt, waarna hij de kieshandeling vóór de naam van een andere kandidaat op de eerder genoemde wijze kan herhalen. Zolang de kiesschijf niet is rondgedraaid is herstel dus mogelijk.

Wanneer een van de stemvakjes is 'rood gedrukt' zijn alle andere kiesposities geblokkeerd zodat gewaarborgd is dat niet meer dan één stem wordt uitgebracht.

Men heeft voorts de zekerheid dat de kiezer, nadat hij de kiesschijf heeft rondgedraaid, de kieshandelingen niet kan herhalen, aangezien de stemmachine zal zijn uitgerust met een instelknop. Alleen in uitgetrokken positie is de machine 'vrij' voor het uitbrengen van een stem. De knop blijft in deze positie totdat de kiezer zijn keuze heeft gedaan en zijn stem ten gevolge van het ronddraaien van de kiesschijf in de machine is geregistreerd. Nadat de desbetreffende kiezer de stemmachine verlaten heeft wordt de instelknop door een daartoe aangewezen lid van het stembureau opnieuw uitgetrokken voor de volgende kiezer (vgl. art. I 25, lid 1, sub d, en art. I 31, lid 7, Kieswet).

Het kan gebeuren dat een kiezer de kiesschijf een slag ronddraait (verderdraaien kan niet omdat na één omwenteling de kiesschijf is geblokkeerd) zonder eerst met de kiespen een stempositie te hebben ingedrukt. Het gevolg hiervan zal de registratie van een blanco stem zijn. In dit geval verspringt namelijk alleen de totaalteller één cijfer. Aan het eind van de verkiezingsdag zal dus het verschil van het eindcijfer van de totaalteller en het totaal van de eindcijfers van de kandidaatstellers als blanco stemmen moeten worden aangemerkt. Het zonder meer aanvaarden van het aldus berekende aantal blanco stemmen wordt door sommigen als een bezwaar gevoeld. Wel mag in dit ver-

band worden opgemerkt dat dit bezwaar verkleind, zo niet weggenomen wordt, doordat ook lijsttotaaltellers zijn aangebracht. Hiermede is nog weer een extra check op de juiste functionering van de telwerken verkregen.

Overigens, technisch levert het geen enkel probleem op aan het gesignaleerde bezwaar tegemoet te komen. Het is namelijk mogelijk op het bedieningspaneel van de stemmachine een 'blanco' positie aan te brengen en de machine verder zo te construeren dat de kiesschijf nooit vrij kan worden rondgedraaid, maar alleen dan wanneer eerst een kandidaatpositie of de blancopositie is ingedrukt. Door deze blanco positie een eigen telwerk te geven wordt een sluitend geheel verkregen: totalen kandidaatstellers (= totalen lijststellers) + totaal blanco-teller = eindcijfer totaalteller. De vraag is echter of deze op zichzelf aantrekkelijke mogelijkheid zich met ons kiesstelsel verdraagt. Er is opkomstplicht en geheimhouding, maar geen stemplicht. Past in deze trits een blanco-stempositie?

Een vraag waar we niet verder op in willen gaan. Wel kan worden vastgesteld dat de huidige Kieswet het blanco stemmen als zodanig niet kent. De wet zegt slechts dat het gevolg van het niet rood maken van het witte stipje in enig stemvak is dat het desbetreffende stembiljet van onwaarde is (art. L 5, lid 2, Kieswet). Het proces-verbaal L 11-1 noemt dat dan een blanco stembiljet.

Wanneer de tijd voor het stemmen verstreken is - dus om 7 uur 's avonds - wordt de stemmachine met gebruikmaking van één van de sloten afgesloten. Het gevolg van deze afsluithandeling is dat de instelknop definitief geblokkeerd wordt - zodat verder gebruik van de machine niet mogelijk is - en voorts dat alle tellers op het bedieningspaneel - dus aan de voorzijde - zichtbaar worden. Ten aanzien van elke kandidaat kan het aantal daarop uitgebrachte stemmen dus meteen worden afgelezen. Dit betekent dus dat de uitslag van het stembureau, gesplitst naar politieke groeperingen, à la minute zonder enige handeling of operatie aan de machine kan worden doorgegeven. Binnen enkele minuten kan aldus de totale uitslag van een gemeente bekend zijn.

administratieve automatisering

n.v. Dienstverlening OverheidsAdministratie

Alphen aan den Rijn Telefoon 01720-26 01